

ON BİR YILLIK MATERYELİMİZDE HEPATİTLER

Dr. Suat EFE (*) - Dr. Halis KARSU (**)

1962 yılında açılmış olan kliniğimize 30.Haziran.1973 tarihine kadar yatarak tetkik ve tedavi edilen, 8664 hasta içinde hepatit vak'alarının, bundan sonraki çalışmalarımıza faydalı olması düşüncesi ile, istatistiği yapılarak tebliği uygun görüldü.

Metod :

I — Vak'alar

- a) Yaşlarına
- b) Cinsiyete
- c) Yıllara
- d) Aylara
- e) Klinik teşhislerine
- f) Mesleklerine
- g) Hastanede yatma sürelerine
- h) Prodromal belirti verip vermediklerine
- i) İnokülasyon anamnezi verip vermediklerine
- j) Anoreksi anamnezine
- k) Mide asiditesine
- l) Sedimentasyon bulgusuna
- m) Bilirubinemiye
- n) Transaminazlara
- o) Protrombin aktivitesine
- ö) Alkali fosfataz aktivitesine
- p) Serum labilite testlerine
- r) Tedavi şekillerine (yatak istirahati, antibiyoterapi, steroid, asid ve pepsin, serum glükoze)
- s) Tedavi sonucuna (şifa, salâh, haliyle, vefat) göre sınıflandırılarak incelenmiştir.

2 — Vak'aların laboratuvar incelemeleri bilinen rutin metodlarla hastanemizin ve kısmen kliniğimizin laboratuvarında yapılmıştır.

(*) Şişli Çocuk Hastanesi 3. Dahiliye Kliniği Şefi.

(**) 3. Dahiliye Kliniği başasistanı.

Material :

1 — İncelenen vak'aların hepsi de Şişli Çocuk Hastanesi 3. İç Hastalıkları Kliniğine aittir. Dosyalar 1962-1973 yılları arasında yararlanarak tetkik ve tedavi edilmiş 8664 hasta dosyası taranarak seçilmiştir.

2 — İncelenen vak'a sayısı 349 olup kliniğimizin genel hasta sayısına oranlandığında hepatit kesreti % 3,93'tür.

Sonuçlar :

1 — Vak'aların yaş guruplarına göre dökümü Tablo 1 de gösterilmiştir. Buna göre görülme sıklığı en ziyade 21-30, sonra da 31-40 yaşlar arasındadır.

Tablo : 1 Yaş gurupları.

<i>Yaş</i>	<i>Kadın</i>	<i>Erkek</i>
14 - 20	22 (% 6,3)	43 (%12,3)
21 - 30	38 (%10,9)	50 (%14,3)
31 - 40	33 (% 9,4)	33 (% 9,4)
41 - 50	17 (% 5,)	29 (% 8,3)
51 - 60	16 (% 4,5)	33 (% 9,4)
61 - 70	7 (% 2)	17 (% 5,1)
71 - 80	3 (% 0,8)	7 (% 2)
81 - 90	0 (% 0)	1 (% 0,3)
Vak'a toplamı : 136		213 = 349
% 38,9		61,1 = 100,0

2 — Hastaların 136'sı Kadın (% 38,9), 213'ü erkek (% 61,1) idi. Erkek/kadın oranı 3/2 dir.

3 — Vak'aların yıllara göre görülme sıklığı değişmektedir. En çok 1971 yılında görülmüştür.

Tablo : 2 Vak'aların yıllara göre dağılımı :

<i>Yıllar</i>	<i>Vak'a sayısı</i>	<i>12 Yıllık toplam hepatit sayısına oranı %:</i>
1962	23	6,5
1963	24	6,9
1964	27	7,8
1965	27	7,8
1966	22	6,3
1967	26	7,5
1968	34	9,8
1969	31	9,0
1970	37	10,7
1971	47	13,5
1972	40	11,1
1973	14	4,0
(İlk 6 aylık)		
Toplam	349	100,0

4 — 12 Yıllık hepatitlerin aylara göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo : 3

<i>Aylar</i>	<i>Vak'a sayısı</i>	<i>12 yıllık toplam hepatit sayısına oranı % :</i>
Ocak	23	6,59
Şubat	29	8,31
Mart	30	8,60
Nisan	35	10,02
Mayıs	24	6,88
Haziran	27	7,74
Temmuz	29	8,31
Ağustos	30	8,60
Eylül	29	8,31
Ekim	31	8,88
Kasım	33	9,45
Aralık	29	8,31
Toplam	349	100,0

5 — Klinik teşhis olarak 282 vak'ada akut hepatit, 62 vak'ada Kronik hepatit ve 5 vak'ada kolonjolitik ikter düşünülmüştür.

Tablo : 4 Teşhisler.

<i>Teşhis</i>	<i>Vak'a sayısı</i>	<i>Totale oranı %:</i>
Akut hepatitler	282	80,80
Kronik hepatitler	40	11,47
Prolonje hepatitler	22	6,30
Kolanjolitik ikter	5	1,43
Toplam	349	100,0

6 — Vak'aların mesleklere göre dağılımı tablo V te gösterilmiştir.

Tablo : 5 Meslek durumu.

<i>Meslek</i>	<i>Vak'a sayısı</i>	<i>Oran %:</i>
Ev kadını	103	29,60
İşçi	80	23,00
Memur	40	11,40
Çiftçi	31	9,00
Hastane personeli	16	4,50
Öğrenci	41	11,70
Ticaret	11	3,10
Boş	27	7,70
Toplam	349	100,00

7 — Hastanede yatma süreleri Tablo 6 da gösterilmiştir. En az iki gün, en fazla 129 gün yatmışlardır.

Tablo : 6 Klinikte yatma süreleri.

<i>Gün</i>	<i>Vak'a sayısı</i>	<i>Oran %</i>
2 - 5	29	8,34
6 - 10	87	24,96
11 - 15	91	26,04
16 - 20	73	20,94
21 - 25	31	8,84
26 - 30	16	4,59
31 - 35	12	3,43
36 - 40	5	1,43
40 dan fazla	5	1,43
Toplam	349	100,00

8 — 349 vak'ının 276'sı (% 79,1) prodromal devre anamnezi vermiş, 73'ü (% 20,9) vermemiştir.

9 — Vak'aların 12'si (% 3,44) inokülasyon anamnezi vermiştir.

10 — Vak'aların 219'unda (% 62,75) anoreksi vardı, 130'unda (% 37,25) iştah normal bulunmuştur.

11 — 45 vak'ada mide asiditesine bakılmış 39 vak'ada anasidite (% 86,80), 4 vak'ada normal asidite (% 8,80), 2 vak'ada da hiperasidite (% 4,4) bulunmuştur.

12 — 269 vak'ada sedimentasyon yapılmış ve 111 de (% 41,20) hızlı bulunmuştur. En hızlı sedimentasyon akut hepatitli bir erkek vak'ada tesbit edildi (165 mm/1 saatta). Hastada bu yüksek sedimentasyonu izah edecek başka bir hastalık bulunamamıştır.

13 — Vak'aların hepsinde de bilirubinemi yüksek bulunmuştur. En yüksek bilirubinemi % 28,9 mg. bulundu (Akut hepatit).

14 — Transaminaz kontrolü yapılan 54 vak'adan 45'inde (%83,1) SGOT, 47'sinde de (% 87) SGPT yüksek bulunmuştur.

15 — Protrombin aktivitesi tayin edilen 179 vak'adan 92'sinde (% 51,40) normal, 87'sinde (% 48,60) düşük bulunmuştur.

16 — 202 vak'ada alkali fosfatase tayin edildi. 93 vak'ada (% 46) normal, 109 vak'ada (% 54) yüksek bulundu.

17 — 239 vak'ada serum labilite testleri yapılmış ve 142 hastada (% 59,5) normal, 97 hastada (% 40,5) patolojik bulunmuştur.

18 — Hastalarımız tablo 7 de gösterildiği şekilde tedavi edilmişlerdir.

Tablo : 7 Tedavi şekilleri.

<i>Tedavi şekli</i>	<i>Vak'a sayısı</i>	<i>Oran %</i>
Yatak istirahati	349	100
Diyet	349	100
B-Kompleks vitaminleri	349	100
Kortikosteroid	63	18
Parenteral besleme	49	14
HCl-pepsin	11	3,1
Antibiotik	11	3,1

19 — Vak'aların 22'sinde hiperglisemi tesbit edildi. Bunların 6'sı bilinen diabetik hastalardır. 16'sında ise rutin tetkikler esnasında hiperglisemi bulunmuştur.

20 — Vak'aların tedavi sonucunda 3 vak'a karaciğer koması içinde kaybedilmiş, 29'u hastane koşullarına uyamıyarak kendi istekleri ile çıkmışlardır. Geri kalanların 85'inde şifa, 232'sinde düzelme tesbit edilmiştir.

Tablo : 8 Tedavi sonuçları.

<i>Sonuç</i>	<i>Vak'a sayısı</i>	<i>Oran %</i>
Şifa	85	24,3
Salâh	232	66,5
Haliyle	29	8,3
Vefat	3	0,9
Toplam	349	100

Disküsyon

Kliniğimiz 1962 yılında açılmış ve 30 haziran 1973'e kadar toplam olarak 8664 hasta yatarak tetkik ve tedavi edilmiştir. 32 yataklı olan kliniğin yıllık hasta sayısı ilk 2 yıl 540 civarında olduğu halde onu izleyen yıllarda 666-929 arasında değişmiştir. Birimizin 1964 (S.E.), diğerimizin 1966 yılından beri çalışmakta olduğu bu klinikte her türlü dahiliye hastası yatırılarak tetkik edilmektedir. Hastaların çoğunluğunu kardiovasküler sistem hastaların teşkil ettiğini belirtelim. Bu vak'alar toplam hasta sayımızın yaklaşık olarak 1/4'ünü meydana getirmektedir. Karaciğer hastaları ise oldukça az bir yekûn tutar. Toplam hasta sayısı 8664 ve yatan hepatit vak'alarının sayısı 349 olduğuna göre hepatit oranı % 3,93'ü ancak bulmaktadır. Polikliniğe başvuran hemen hiçbir hepatitli geri çevrilmediğine göre sporadik hepatit vak'alarının İstanbul için önemli bir yekûn tutmadığı söylenebilir.

Hepatit vak'alarımızın daha çok 20-40 yaşlar arasında görüldüğü anlaşılmaktadır. Klâsik kitaplarda epidemik hepatitin genç yaşlarda (1, 3, 4, 5, 6), serum hepatitinin ise her yaşta görüldüğü belirtilmektedir. Bizim vak'aların da büyük bir çoğunluğu 20-40 yaşlar arasında bulunmaktadır.

İstatistiğimize göre hepatitlerin erkeklerde daha sık görüldüğü ve materyelimizde erkek/kadın oranının 3/2 olduğu dikkat çekmektedir. Literatürde erkeklerin ve kadınların hemen hemen aynı oranda hastalandıkları yazılıdır (4).

Materyalimize göre hepatit vak'aları en çok 1971 yılında görülmüştür. Bunu 1972 yılı izlemektedir. Diğer yıllardaki sayılar birbirine çok yakındır. Hepatitis epidemika bizde olduğu gibi İsviçrede de (1943 ten beri) ihbarı zorunlu enfeksiyon hastalığıdır. Elimizde İsviçreye ait bir istatistik var (5). Buna göre 2. Dünya savaşının son yıllarında ihbar edilen hepatit vak'alarının yıllık sayısı 1943 te 7161 ve 1944 te 2995 iken 1945 ten itibaren hızla azalmış ve 1951 e kadar 400-500 arasında seyretmiştir. 1952 den itibaren yine artmağa başlamış ve onu izleyen yıllık hepatit morbiditesi 1-4 bin arasında olmuştur. Anlaşıldığına göre bazı yıllarda ufak epidemiler olmakta ve bu sayıyı yükseltmektedir; bizde de 1971 ve 1972 yıllarında sporadik vak'aların sayısında, önceki yıllara bakarak ikikatinı bulan bir artış tesbit edilmiştir. Vak'aların aylara göre dağılışı küçük farklar göstermiştir.

Vak'alarımızın klinik teşhisleri bugünkü sınıflandırmaya göre biraz eskidir. Dosyalarımızda görülen kronik hepatit, prolonje hepatit, akut hepatit ve kolanjiolitik hepatit gibi 4 ayrı teşhis bugünkü konsepsiyonlara göre kısmi bir değişikliği gerektirmektedir. Buna göre prolonje hepatit kronik persistan hepatite, kronik hepatit ise kronik ağırsif hepatite uyar. 11,5 yıl içinde kliniğimizde 22 kronik persistan, 40 kronik ağırsif hepatit tesbit edilmiş olmaktadır. Bu teşhislerin bir kısmı biyopsiyle konmuştur.

Hepatit vak'alarının en ziyade ev kadınlarında ve işçilerde görülmüş olması dikkat çekicidir. Hastanemiz gecekondu bölgelerinin halkına cevap veren bir semtte olduğu için adı geçen bölgelerde yaşama koşullarının yeter derecede hijyenik olmaması bunda rol sahibi sayılabilir.

Akut hepatitlilerin klinikte yatma süreleri en ziyade 10-20 gün arasında değişmektedir. Kronik hepatitler ise daha uzun süre klinikte kalmaktadırlar, Kronik vak'aların dışarda geçirdikleri süreler bazen bizde yattıkları süreden de uzundur.

Akut hepatit vak'alarının çok büyük bir çoğunluğunda prodrom anamnezine rastlanmıştır. Literatür bulgusuna tamamen uyuyor (1, 3, 4, 5, 6,)

Ancak 12 vak'ada inokülasyon anamnezi vardı ve bu vak'lar serum hepatiti olarak kabul edilmişlerdir. Avusturya antijeni aranması kliniğimizde ancak 1973 de başladığı için burada söz konusu edilmemiştir.

Vak'alarımızın % 62 sinde anoreksi bulunuşu dikkat çekicidir. Bunların hepsi de akut hepatit vak'alarıdır. Geri kalanlar ise Kronik

hepatitler ile ikterli ilk günlerini dışarıda geçirmiş olan akut hepatitlilerdir.

Hepatitlilerin ilk hafta içinde iştahsız oldukları bilinir (1, 3, 4, 5, 6). Bu anoreksinin mide asidi yokluğuna bağlı olabileceği ortaya konmuştur (2). İştahsız olan akut hepatitlilere HCl ve pepsin preparatları verildiğinde iştahları hızla açılmaktadır. Böylece daha ilk günden itibaren beslenmeleri sağlanabilmektedir. Nitekim vak'alarımızın 45'inde mide tübaşı yapılmış ve bunların % 86,8'inde anasidite tesbit edilmiştir.

Eritrosit sedimentasyonu vak'alarımızın ancak % 41,2'sinde hızlı bulunmuştur. Literatür bilgisine göre (1, 3, 4, 5, 6) sedimentasyon akut hepatitlerde ilk hafta içinde henüz normaldir. Ancak daha sonraki haftalarda orta derecede bir hızlanma gösterir. Bizim vak'alar için de bu görüş doğrudur.

Akut hepatitlerde bilirubinemi genellikle % 15 mg.'ın altında bulunuyor. Seyrek bazı vak'alarda % 15 mg.'ın üstüne çıkıyor. Bizim materyalimizde en yüksek bilirubinemi seviyesi % 28,9 mg. idi. Bu vak'alarda daha ziyade direkt bilirubinin arttığı, fakat konjuge olmayan bilirubinin de arttığı bilinmektedir. Literatürde total bilirubinin % 30 mg.'a kadar çıktığı yazılıdır (3).

Transaminazlar vak'aların % 80'inden fazlasında yüksek bulunmuştur. SGPT yüksekliği oranı SGOT den daha fazla idi. Akut hepatitlerde SGOT 200-2100'e, SGPT ise 250-2600'e kadar yükselebilir ve SGOT: SGPT oranı 1'in altında bulunur (5). Bizim Hastanemizin laboratuvarında elde edilen transaminaz değerleri bu kadar yüksek seviyelerde değildi.

Alkali fosfataz aktivitesi vak'alarımızın ancak yarısında yüksek bulunmuştur. Bu bulgu literatür bulgusuna uymaktadır. POPPER ve SCHAFFNER (6) alkali fosfataz aktivitesini akut hepatit vak'alarının % 34'ünde normal, % 56'sında hafif artmış, % 10'unda belirgin artmış bulmuşlardır.

Protrombin aktivitesi vak'alarımızın yarısında normal, diğer yarısında düşük bulundu. Bu da her hepatit vak'asında protrombin aktivitesinin düşük beklenmemesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

Hepatitislilerin tedavisinde yatak istirahatı, diyet (Karbonhidrattan zengin, yağdan fakir ve orta proteinli), B kompleksi vitaminleri her vak'amızda uygulanmıştır. İştahsız olanlara glükozlu serum, HCl preparatları verilmiştir. Ateşli olan 11 vak'ada antibiotik kullanılmıştır. Steroid uygulaması için kliniğimizde geçerli olan kural şudur: Total bilirubinemisi % 15 mg.'ın üstünde olan, genel durumu iyi

olmayan ve ateşi bulunan vak'alarda steroid endikasyonu koyuyoruz. Total bilirubinemisi % 15 mg.'ın üstünde olduğu halde genel durumu iyi olan ve ateşi bulunmayan vak'alarda 5 gün beklemeyi uygun buluyoruz. Bu süre içinde bilirubinemide düşme başlamazsa steroid endikasyonu koyuyoruz. Materyalimiz içinde ancak 63 vak'ada kortizon kullanılmasına gerek duyulmuştur.

Akut hepatit 16 vak'ada latent diyabetin manifeste olmasına yol açmıştır. Bunu da dikkate değer bir nokta olarak kaydediyoruz. Bu 16 vak'ada kortizon kullanılmamıştır.

11,5 yıllık materyalimiz içinde 349 hepatit vak'asından ancak 3'ü hepatik komadan kaybedilmiş bulunuyor. Bunların 3'ü de fulminan seyirli akut hepatit vak'alarıydı. Hepatik komadan çıkmış ve şifa ile taburcu edilmiş vak'alarımız da vardır. Geri kalan hepatit vak'alarımızın hepsi de şifa veya salâh ile çıkmışlardır.

Kliniğimiz her türlü dahili hastanın kabul edildiği bir devlet hastanesi kliniği olduğuna ve 11,5 yıl içinde kliniğimize yatırılan toplam hasta sayısı 8664'ü bulduğuna göre hepatit ensidansı sadece % 3,93 tür. Bunun yüksek bir ensidans sayılmaması gerekir. Akut hepatitlerin her mevsimde aynı sıklıkta görüldüğünü de sözlerimize eklemek isteriz. Halbuki Avrupalı yazarlar epidemik hepatitlerin daha çok sonbahar ve kış aylarında görüldüğünü belirtmektedirler (1).

Bu çalışmamızda serum labilite teslerinin (flokülasyon testleri) hepatit vak'alarındaki durumu konusunda söz söylemeyi yararsız buluyoruz. Çünkü bu testler hemen tamamen non-spesifiktirler ve artık kliniğimizde hemen hiç bakılmamaktadır. Keza hepatit konusunda artık tamamen klâsikleşmiş ve üzerinde hiç tereddütlü nokta kalmamış hususlar bu çalışmada ele alınmamıştır.

Özet

Kliniğimizin açıldığı 1962 yılından 1973 Haziranına kadar yatan 8664 hastadan 349'u hepatitliydi. Hepatitli oranı % 3,93 tür. İstatistik değerlendirmede ortaya çıkan sonuçları aşağıdaki tarzda toplayabiliriz:

Hepatit vak'alarımızın 136 sı (% 38,9) kadın, 213'ü (% 61,1) erkektir. Buna göre kadın/erkek oranı 2/3 tür. Görülme sıklığı en ziyade, literatürdekine uygun olarak 21-40 yaşlar arasındadır. Yıllara göre dökümde en az vak'a 1966 da (22 vak'a), en çok vak'a 1971 de (47 vak'a) görülmüştür. Her yılın aynı aylarındaki hepatit vak'alarının dökümünde her aya isabet eden vak'a sayısı birbirine çok yakın bulunmuştur. Buna göre en düşük vak'a sayısı Ocak ayında (11,5 yıllık Ocak

ayı ortalaması 23), en yüksek vak'a sayısı da Nisan ayında (ortalama 35) tesbit edilmiş olmaktadır.

Klinik teşhis olarak 282 vak'ada akut hepatit, 62 vak'ada kronik hepatit ve 5 vak'ada kolanjiolitik hepatit düşünülmüştür.

Vak'aların meslek bakımından dağılımında en yüksek sayı ev kadınlarına (% 29,6) ve işçilere (% 23) düşmektedir. Hastane personelinde hepatit ensidansı oldukça düşük (% 4,5) bulunmuştur.

Vak'aların % 62,75'inde anoreksi şikâyeti vardı ve bunların 45'inde mide asiditesine bakılmıştır. % 86,8 vak'ada anasidite tesbit edilmiştir.

Eritrosit sedimentasyonu vak'aların % 41,2'sinde hızlı bulunmuştur.

En yüksek bilirubinemi seviyesi olarak bir vak'ada % 28,9 mg. total bilirubin tesbit edilmiştir. SGOT % 51,4 ve SGPT % 87 vak'ada yüksek bulunmuştur. Protrombin aktivitesi vak'alarımızın % 51,4'ünde normal, % 48,6 sında düşük bulunmuştur. Serum labilite testleri (flokülasyon testleri) vak'alarımızın ancak % 40,5'inde patolojik sonuç vermiştir.

Tedaviye gelince: Her vak'ada yatak istirahati, uygun gıda rejimi ve B kompleks vitaminleri uygulanmıştır. Vak'alarımızın % 18'inde steroid, % 14'ünde parenteral besleme, % 3,1'inde HCl preparatı ve % 3,1'inde antibiotik kullanılmasına lüzum hasıl olmuştur. Bu tedaviyle hepatitli hastalarımızın % 90,8'i iyileşerek çıkmışlardır. Vefat oranımız (% 0,9 (3 vak'a) dur. % 8,3 vak'a da kendi istekleriyle ve tedavi sonlanmadan ayrılmışlardır.

Summary

Between 1962 and 1973, 8664 patients were hospitalized in our clinic. Of this number 349 had hepatitis. The hepatitis incidence was % 3.93 A statistical study is made on the cases of hepatitis.

LİTERATÜR

- 1 — Beckmann, K. : Die Leberkrankheiten. Georg Thieme, Stuttgart, 1957.
- 2 — Hafter, E. : Praktische Gastroenterologie. 2. Baskı. Georg Thieme, Stuttgart, 1962.
- 3 — Hegglin, R. : Differentialdiagnose innerer Krankheiten. 12. Baskı. Georg Thieme, Stuttgart, 1972.
- 4 — Khün, H.A. : Innere Medizin. 3. Baskı. Springer, Berlin, 1971.
- 5 — Markoff, N. ve Kaiser, E. : Krankheiten der Leber und der Gallenwege in der Praxis. Georg Thieme, Stuttgart, 1962.
- 6 — Popper, H. ve Schaffner, F. : Die Leber-Struktur und Funktion. Almanca çevirenler: W. Eger ve J. Haller. Georg Thieme, Stuttgart, 1961.